

ORGELPROJEKTET I HELIGA TREFALDIGHETS KYRKA

Heliga Trefaldighets kyrka återfår sin riktiga orgelklang från 1600-talet

Orgelprojektet innebär:
Rehabilitering av 1631 års fasad
med rekonstruktion av 1631 års orgelverk

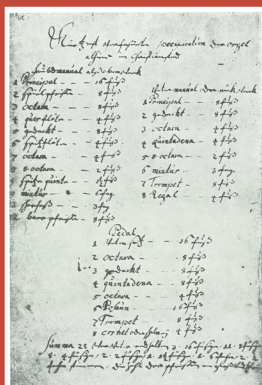
Christian 4:de gör allom veterligt, att eftersom WI nådigst hava låtit betinga med oss älskelige Johan Lorentz, orgelmakare, borgare uti vår köpstad Köpenhamn, att han på sin egen omkostnad skall uppbygga och förfärdiga ett orgelverk uti den nya WI nu låta oppsätta uti vår köpstad Christianstad, på den storlek och form som det orgelverk är, vilket han redan har gjort och förfärdigat uti kyrkan här på vårt slott Frederiksberg, med stämpipor, bälgar, utväxlingar, pedaler och allt annat tillbehör, intet undantaget uti något hänseende; och skall samma orgelverk således med stämmor förfärdigas och i den storlek, efter lydelsen i den förteckning han oss underdånigst har låtit tillställa och underskrivit, och vad material han därtill behöver, det vare sig tenn, bly, bleck, järn, timmer eller annat, med vad namn det än nämnas kan, skall han på egen bekostnad sig därtill förskaffa och samma orgelverk med det första möjliga till fullo helt och aldeles färdigt göra och perfekt utföra – så hava WI nådigst beviljat, att vilja låta giva honom adertonhundra riksdaler, var daler beräknad till åttio skilling, vilka honom av vår befallningsman på stället skall givas och tillgodogöras, eftersom arbetet försiggår.

Givet
Frederiksberg den 30 mars anno 1619

Så löd kontraktet mellan kung Christian 4:de och orgelbyggaren Johan Lorentz. Nu blev orgeln betydligt större än Frederiksbergs orgel, och den helt intakta fasaden kan beskådas på kyrkans västra läktare.

Orgeln hade två manualer och pedal, sammanlagt 28 stämmor. Enligt Hans Henrich Cahmans renoveringsprotokoll 1685:

Vilken orgel har vi nu?

Orgeln på den västra läktaren består av en fasad med fasadpipor och innanför fasaden ett orgelhus med flera tusen pipor. Fasaden med dess pipor har funnits sedan orgeln stod färdig 1631. De övriga piporna härstammar från den senaste ombyggnaden av orgeln, 1961. Fasaden är välbevarad och så unik att det nu planeras en rekonstruktion av hela den ursprungliga orgeln.

Vad innebär en rekonstruktion?

En rekonstruktion eller "rehabilitering" innebär i stora drag att man återställer instrumentet till dess ursprungliga form så att dess klang och funktion återupplivas och dess inneboende skönhet kan komma till sin fulla rätt och upplevas. För att uppnå ett så gott resultat som möjligt behöver man göra en grundlig forskning på de bevarade historiska delarna i orgeln. Vilka tillverkningsmetoder använde man sig av? Finns det andra orglar bevarade av samme orgelbyggare eller elev/lärare till orgelbyggaren? Vad kännetecknar denna epok i orgelbyggeriet?

Varför rekonstruktion?

En orgel, liksom många andra instrument, behåller ofta sin klangliga skönhet genom århundradena. Skönhet är förstas till viss del en subjektiv upplevelse, men alltsedan det tidiga 1900-talet har renässansens och barockens instrument stått som modell för många orglar. Då blomstrade orgelbyggandet, till stor del beroende av ett framväxande behov av instrument som kunde stödja församlingens iver att sjunga psalmer.

Den lutherska kyrkan påbjöd sång på modersmålet och orgeln är enastående att understödja sång i stora kyrkor – därtill fordrades endast två personer, organisten och orgeltramparen, till skillnad från en hel orkester.

Kören Cantores Trinitatis sjunger i Heliga Trefaldighets kyrka

Utsikt från orgelläktaren

Har vi kunskap för en rekonstruktion?

Under ca två års tid har en sk förstudie bedrivits för att undersöka förutsättningarna för en rekonstruktion. Orgelforskaren Koos van de Linde har gått igenom det historiska materialet i orgeln och dragit slutsatsen att en rekonstruktion av orgeln har mycket goda förutsättningar att genomföras på bästa sätt. Förstudien, kombinerad med nya fördjupade studier av samtida orglar, ger ett fullt tillräckligt material för ett mycket lyckat rekonstruktionsprojekt i Heliga Trefaldighets kyrka.

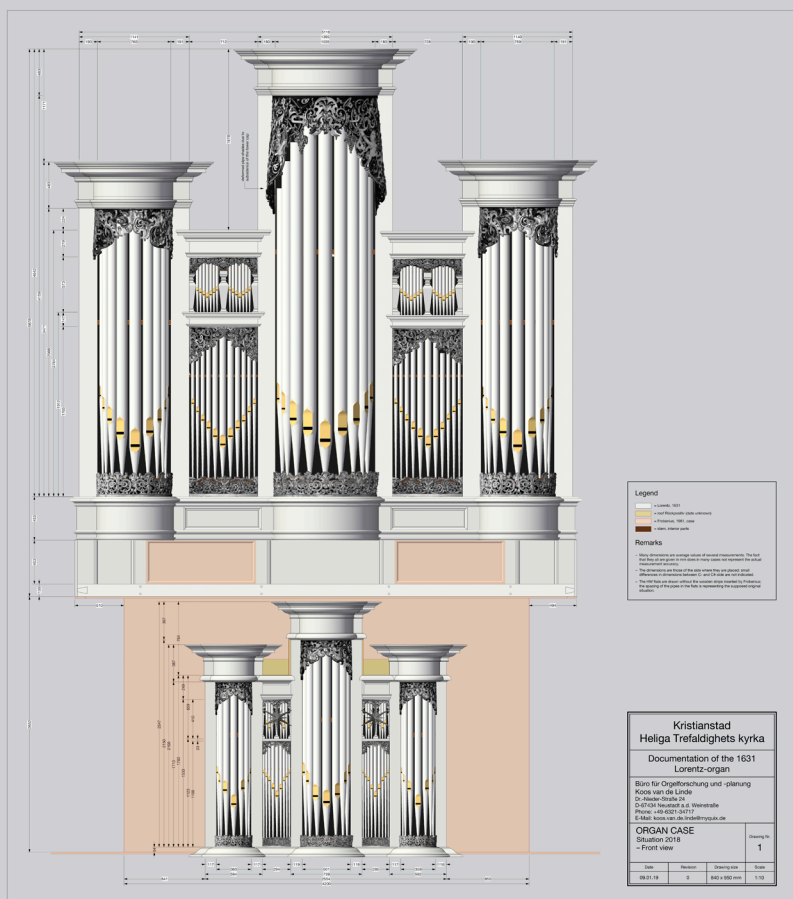
Koos van de Linde har i detalj studerat pipmaterialet.

Fasadpiporna har mätts upp, jämförts med referensobjekt. Vad har förändrats genom århundradena, vilka inskriptioner kan urskiljas och vad innebär dessa?

Detta och mycket annat har övertygat Koos om att en rekonstruktion av Lorentzorgeln är fullt möjlig. Fasaden med dess originalprincipaler i kombination med referensorglar av elever/lärare till Lorentz och bärare av samma tradition ger tillräcklig information för att en rekonstruktion kan genomföras med mycket gott resultat.

Koos van de Linde

Vad gör vi nu?

Vi vill att många människor ska känna sig delaktiga i detta spännande projekt. Vi menar att en orgel av denna dignitet har ett stort intresse såväl lokalt–regionalt som nationellt–internationellt.

Historiskt sett finns mycket gemensamt med Danmark, då den danske kungen Christian 4 grundade vår stad och försedde den med vår ståtliga kyrka.

Musikaliskt sett kommer denna orgel att öppna helt nya klangliga världar. Instrumentet kommer återigen att anpassas efter kyrkorummets klangliga och akustiska förutsättningar.

Finansiering är en stor del av vårt nuvarande arbete. Vi är mycket glada att ha fått en betydande donation som kan tjäna som grundplåt till projektet. Vi kommer att gå ut mycket brett och söka samarbetspartners. Här finns plats både för enskilda intresserade, till företag och organisationer. Stiftets kyrkoantikvariska ersättning bör bli ett fint tillskott vid restaurering av befintliga delar.

Sandy Lerner, svensktätling och grundare av Cisco Systems, har donerat en stor summa pengar till projektet.

Vill ni veta mer?

Hör av er till mig så berättar jag gärna mer om projektet eller varför inte boka in ett besök på orgelläktaren?

Mer material om orgelprojektet finns på vår hemsida:
svenskakyrkan.se/kristianstad/orgelprojektet

Kalle Engquist, organist

044-780 64 63, kalle.engquist@svenskakyrkan.se

Detalj från 1600-talspipa

Inskriptioner av Johan Lorentz på en av 1600-talspiporna

Utsmyckning högst upp på fasaden från 1631.